

Kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (t.sk. Natura 2000 teritorijās) un mikroliegumos

Likuma “Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās” (turpmāk – Kompensāciju likums) 2.pants paredz divus kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos veidus:

1. kompensāciju – ikgadēju atbalsta maksājumu;
2. zemes atpirkšanu.

Dabas aizsardzības plānā piedāvātais zonējums spēkā būs tikai pēc individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanas Ministru kabinetā, tāpēc uz kompensācijām pieteikties varēs tikai pēc attiecīgo noteikumu pieņemšanas.

Kompensācija – ikgadējs atbalsta maksājums

Kompensāciju – ikgadēju atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos izmaksā Lauku atbalsta dienests vai Dabas aizsardzības pārvalde atbilstoši savai kompetencei. Dabas aizsardzības pārvalde izmaksā kompensācijas no valsts budžeta līdzekļiem, savukārt Lauku atbalsta dienests – no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem.

Lauku atbalsta dienesta kompetence kompensācijas – ikgadēja atbalsta maksājuma administrēšanā

Saskaņā ar Kompensāciju likumu un Ministru kabineta 2015. gada 7. aprīļa noteikumiem Nr.171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā” (turpmāk – MK noteikumi Nr.171) **Lauku atbalsta dienests līdz 2020. gadam** administrē un izmaksā kompensāciju – ikgadējo atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem meža zemēs (izņemot purvus), kas atrodas:

- īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kas iekļautas *Natura 2000* teritoriju sarakstā;
- mikroliegumos, kas atrodas *Natura 2000* teritorijās;
- mikroliegumos, kas atrodas ārpus *Natura 2000* teritorijām, ja atbalsttiesīgā platība ir vismaz 1 hektārs.

Atbalsta pretendents ir persona, kas apsaimnieko meža zemes platību, un tā ir:

- īpašnieks vai apsaimniekotājs (tiesiskais valdītājs);
- tiesisko valdītāju kooperatīvs;
- tiesisko valdītāju apvienība.

Kompensāciju - ikgadēju atbalsta maksājumu var saņemt, ja atbalstam **pieteiktā atbalsttiesīgā platība ir vismaz 1 hektārs, ko veido vismaz 0,5 hektārus lieli lauki**, kuru robežas sakrīt ar meža nogabalu robežām un kuri ir identificējami

dabā, un kuros pēc stāvokļa kārtējā gada 1. aprīlī ir spēkā kāds no šādiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem:

- 1) aizliegta mežsaimnieciskā darbība;
- 2) aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 3) aizliegta galvenā cirte;
- 4) aizliegta kailcirte.

Lai Lauku atbalsta dienestā pieteiktos uz kompensāciju – ikgadēju atbalsta maksājumu, jāievēro šādi nosacījumi:

1. Īpašuma tiesības uz zemi ir nostiprinātas zemesgrāmatā, un zemes robežas starp vairāku zemes īpašnieku īpašumiem ir ierīkotas atbilstoši normatīvajos aktos par zemes kadastrālo uzmērīšanu un Civillikumā noteiktajām prasībām.
2. Ja atbalstam pieteiktais meža zemes īpašums pieder vairākiem īpašniekiem, visi kopīpašnieki, savstarpēji vienojoties, pilnvaro vienu personu iesniegt atbalsta pieprasījumu.
3. Atbalstam pieteiktajā meža zemes platībā ir veikta inventarizācija atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža inventarizācijas kārtību, un inventarizācijas dati līdz kārtējā gada 1. aprīlim ir iekļauti meža valsts reģistrā.
4. Par attiecīgo atbalsttiesīgo platību kārtējā gadā nav saņemta kompensācija ikgadēja atbalsta maksājuma veidā no valsts budžeta līdzekļiem.
5. Ir ievērotas normatīvajos aktos noteiktās prasības par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem *Natura 2000* teritorijās un mikroliegumos.
6. Atbilstoši Iekšlietu ministrijas Informācijas centra datiem pēc stāvokļa kārtējā gada 1. novembrī atbalsta pretendents nav administratīvi sodīts saskaņā ar Latvijas administratīvo pārkāpuma kodeksa 54., 54.¹, 57., 57.¹, 57.², 57.³, 58., 66., 66.², 66.⁴, 67., 67.¹, 68., 71., 71.¹ vai 81. pantu vai Krimināllikuma 109. pantu vai līdz kārtējā gada 1. novembrim atbalsta pretendents ir samaksājis naudas sodu par minētajiem pārkāpumiem un atlīdzinājis mežam nodarītos zaudējumus, ja atbalsta pretendents uzlikts naudas sods par pārkāpumiem meža apsaimniekošanas jomā vai viņa vainas dēļ mežam nodarīti zaudējumi.
7. Pēc stāvokļa kārtējā gada 15. jūnijā nav konstatēta kāda no grūtībās nonākuša uzņēmuma pazīmēm.

Atbalsta **apmērs** par vienu atbalsttiesīgo hektāru, kurā ievēroti visi atbalsta saņemšanas nosacījumi, ir šāds:

1) pretendents, kam vienā zemes vienībā ir viena veida saimnieciskās darbības ierobežojumi:

- 160 EUR – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 120 EUR – aizliegta galvenā cirte;
- 45 EUR – aizliegta kailcirte;

2) pretendents, kam vienā zemes vienībā ir vairāku veidu saimnieciskās darbības ierobežojumi, – 112 EUR.

Lai saņemtu atbalsta maksājumu, zemes īpašniekam **līdz kārtējā gada 15. maijam jāiesniedz Lauku atbalsta dienestā vienotais iesniegums. Iesniegums jāiesniedz katru gadu no jauna.**

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.171 61.2.2.apakšpunktu Lauku atbalsta dienests nepiešķir kompensāciju - ikgadējo atbalsta maksājumu, ja zemes īpašnieks ir saņēmis vienreizējo atlīdzību saskaņā ar likumu "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos" (spēkā no 01.01.2006. līdz 01.06.2013.), izņemot kompensāciju par kopšanas cirtes aizliegumu.

Sīkāka informācija pieejama Lauku atbalsta dienestā.

Dabas aizsardzības pārvaldes kompetence kompensācijas – ikgadēja atbalsta maksājuma administrēšanā

Saskaņā ar Kompensāciju likumu un Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumiem Nr.891 "Noteikumi par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, par kuriem pienākas kompensācija, tās izmaksas nosacījumiem, kārtību un apmēru" **Dabas aizsardzības pārvalde līdz 2020.gadam** administrē un izmaksā kompensāciju – ikgadējo atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem **īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kas nav noteiktas kā Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas Natura 2000** (turpmāk - *Natura 2000* teritorija) – 22 dabas liegumos, 5 dabas parkos un 197 aizsargājamajos ģeoloģiskajos un ģeomorfoloģiskajos dabas pieminekļos.

Informāciju par to, kuras īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un mikroliegumi Latvijā ir uzskatāmi par *Natura 2000* teritorijām, var iegūt no likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” pielikuma "Latvijas *Natura 2000* — Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts".

Dabas liegumu saraksts, to atrašanās vieta, shēmas un robežu apraksti ir noteikti Ministru kabineta 1999.gada 15.jūnija noteikumos Nr.212 "Noteikumi par dabas liegumiem". Dabas parku saraksts, to atrašanās vieta, shēmas un robežu apraksti ir noteikti Ministru kabineta 1999.gada 9.marta noteikumos Nr.83 "Noteikumi par dabas parkiem". Aizsargājamo ainavu apvidu saraksts, to vieta, shēmas un robežu apraksti ir noteikti 1999. gada 23. februāra noteikumos Nr. 69 "Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem". Aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu saraksts, to atrašanās vieta, shēmas un robežu apraksti ir noteikti Ministru kabineta 2001. gada 17. aprīļa noteikumos Nr.175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem".

Informāciju par to, kurā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai mikroliegumā atrodas konkrētais zemes īpašums un, vai tas ietilpst *Natura 2000* teritorijā, var iegūt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju valsts reģistrā – dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”, sistēmas meklēšanas laukā ierakstot interesējošā zemesgabala kadastra apzīmējumu.

Dabas aizsardzības pārvalde līdz 2020.gadam neizmaksā ikgadējos atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mikroliegumos, izņemot gadījumus, kad zemes īpašuma platība mikroliegumā, kas atrodas ārpus *Natura 2000* teritorijas, ir mazāka par 1 hektāru.

Lai Dabas aizsardzības pārvaldē pieteiktos uz kompensāciju – ikgadēju atbalsta maksājumu, jāievēro šādi nosacījumi:

1. Īpašuma tiesības uz zemi ir nostiprinātas zemesgrāmatā, un zemes robežas starp vairāku zemes īpašnieku īpašumiem ir ierīkotas atbilstoši normatīvajos aktos par zemes kadastrālo uzmērīšanu un Civillikumā noteiktajām prasībām.
2. Ja zemes īpašums pieder vairākiem īpašniekiem, kompensāciju prasa tikai visi kopīpašnieki, savstarpēji vienojoties.
3. Kompensāciju par meža zemi var prasīt tikai tad, ja meža zemes platībai ir spēkā esoša meža inventarizācijas lieta.
4. Attiecībā uz konkrētu zemesgabalu, kuram noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi, **gadā var piešķirt tikai vienu kompensāciju — no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem vai no valsts budžeta.**
5. Jābūt samaksātam nekustamā īpašuma nodoklim par iepriekšējo gadu un kārtējo gada ceturksni.
6. Ja zemes īpašniekam uzlikts naudas sods par pārkāpumiem vides jomā, kā arī ja viņa vainas dēļ videi vai mežam nodarīti zaudējumi, šā zemes īpašnieka kompensācijas pieprasījumu izskata tikai tad, kad viņš ir samaksājis šo naudas sodu un atlīdzinājis videi un mežam nodarītos zaudējumus.

Kompensācijas – ikgadējā atbalsta maksājuma **apmērs** par vienu hektāru, kurā ievēroti visi kompensācijas saņemšanas nosacījumi, ir šāds:

- 1) 44 EUR – aizliegta lauksaimnieciskā darbība: lauksaimniecības zemēs aizliegta uzaršana un kultivēšana vai aizliegta visu veidu saimnieciskā darbība;
- 2) meža zemēs atkarībā no saimnieciskās darbības ierobežojuma veida visa gada laikā:
 - 157 EUR – aizliegta jebkāda mežsaimnieciskā darbība vai aizliegta koku ciršana galvenajā cirtē un kopšanas cirtē;
 - 128 EUR – aizliegta koku ciršana galvenajā cirtē;
 - 43 EUR – aizliegta koku ciršana kailcirtē.

Kompensāciju – ikgadējo atbalsta maksājumu meža zemēs piešķir tad, ja mežaudze ir sasniegusi vismaz 20 gadu vecumu.

Iesniegums kompensācijas - ikgadēja atbalsta maksājuma saņemšanai Dabas aizsardzības pārvaldē jāiesniedz līdz kārtējā gada 15.maijam. Iesniegums jāiesniedz katru gadu no jauna.

Dabas aizsardzības pārvalde nepiešķir kompensāciju - ikgadējo atbalsta maksājumu, ja zemes īpašnieks par noteiktu saimnieciskās darbības ierobežojumu attiecīgajā mežaudzē jau ir saņēmis kompensāciju – vienreizējo atlīdzību saskaņā ar likumu "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikrolieģumos" (spēkā no 01.01.2006. līdz 01.06.2013.).

Sīkāka informācija pieejama Dabas aizsardzības pārvaldē.

Zemes atpirkšana

Atbilstoši Kompensāciju likuma 2.panta piektajai daļai kompensāciju – zemes atpirkšanu var prasīt, ja **zemes īpašums ir neapbūvēts un atrodas:**

- 1) dabas rezervātā;
- 2) īpaši aizsargājamas dabas teritorijas dabas rezervāta zonā, stingrā režīma zonā vai regulējamā režīma zonā.

Zemes atpirkšanu nepiemēro attiecībā uz zemes īpašumiem, kas atrodas mikroliegumos.

Informāciju par to, kurā īpaši aizsargājamā teritorijā un tās funkcionālajā zonā vai mikroliegumā atrodas attiecīgais zemes īpašums, var iegūt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju valsts reģistrā – dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”, sistēmas meklēšanas laukā ierakstot interesējošā zemesgabala kadastra apzīmējumu.

Zemes atpirkšanu administrē Dabas aizsardzības pārvalde.

Lai pieteiktos zemes atpirkšanai, jāievēro Kompensāciju likuma 5.pantā minētie kompensācijas piešķiršanas vispārīgie nosacījumi.

Zemes īpašnieks var prasīt zemes atpirkšanu, ja:

1) stājies spēkā lēmums vai tiesas nolēmums par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemi, kura pirms lēmuma vai tiesas nolēmuma spēkā stāšanās iekļauta dabas rezervātā vai citas aizsargājamās teritorijas dabas rezervāta, stingrā režīma vai regulējamā režīma zonā;

2) zemi iekļauj dabas rezervātā vai citas aizsargājamās teritorijas dabas rezervāta, stingrā režīma vai regulējamā režīma zonā pēc tam, kad zeme iegūta īpašumā.

Zemes mantinieks var prasīt zemes atpirkšanu, ja:

1) par attiecīgo zemes īpašumu saņemta mantojuma apliecība un mantojuma atstājējam bija tiesības pretendēt uz zemes atpirkšanu atbilstoši Kompensāciju likuma nosacījumiem;

2) zemi iekļauj dabas rezervātā vai citas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas rezervāta, stingrā režīma vai regulējamā režīma zonā pēc mantojuma atklāšanās.

Zemes atpirkšanas iesnieguma pieņemšanas kārtība un iesnieguma paraugs noteikts Ministru kabineta 2013.gada 22.oktobra noteikumos Nr.1173 “Zemes atpirkšanas iesnieguma pieņemšanas kārtība”.

Zemes atpirkšanas iesniegums jāiesniedz Dabas aizsardzības pārvaldē.

Kur atrodama informācija:

- 1) sīkāka informācija par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (t.sk. par Natura 2000) atrodama šeit: <http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/>
- 2) īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežas var apskatīt datu pārvaldības sistēmā “Ozols”

http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/dabas_datu_parvaldibas_sistema_ozols/

Ievadot zemes kadastra vienības numuru, var iegūt detalizētāku informāciju par dabas vērtībām interesējošā teritorijā

- 3) informācija par Kompensāciju maksājumiem par Natura 2000 meža teritorijām (NIM) [http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/platibu-maksajumi/platibu-maksajumu-veidi/natura-2000-meza-ipasniekiem-\(nim\)-82](http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/platibu-maksajumi/platibu-maksajumu-veidi/natura-2000-meza-ipasniekiem-(nim)-82)
- 4) informācija par platību maksājumiem "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" (BDUZ) - [http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/platibu-maksajumi/platibu-maksajumu-veidi/pasakuma-agrovide-un-klimats-aktivitate-biologiskas-daudzveidibas-uzturesana-zalajos-\(bduz\)-215](http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/platibu-maksajumi/platibu-maksajumu-veidi/pasakuma-agrovide-un-klimats-aktivitate-biologiskas-daudzveidibas-uzturesana-zalajos-(bduz)-215)